
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЕРЕВІРКИ І ОЦІНКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

УДК 796.011.3

воронов В. М., Фаріонов В. М., Данильчук І. П.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Проаналізовано історичні, теоретичні та практичні аспекти вдосконалення системи перевірки і оцінки нормативів державного тестування. Виявлено недотримання стимулюючої функції нормативів їх вимогливості для отримання задовільної оцінки.

Ключові слова: *аспект, компонент, доктрина, тест, критерій, спадкоємність, динаміка, ефективність, стимули.*

Перевірка і оцінка фізичного виховання є найважливішим компонентом в структурі управління процесом фізичного загартовування школярів та студентів і виконує функцію "зворотнього зв'язку", який дозволяє отримувати інформацію про ступінь досягнення поставленої перед системою мети.

В Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, яка затверджена Указом Президента України від 28 вересня 2004 р. [1] зазначено, що в основі вітчизняної системи фізичного виховання лежить комплекс показників, серед яких: об'єм щотижневої рухової активності, фізичний розвиток, функціональний стан систем організму, фізична працездатність і рухові здібності. Цей комплекс показників в достатній мірі може охарактеризувати фізичний стан людини, визначити життєздатність організму, і може бути поліпшений за рахунок фізичної активності. В найбільшій мірі це стосується фізичної підготовленості, яка є інтегральним показником, оскільки, при виконанні фізичних вправ у взаємодію вступають практично всі органи та системи [2].

Підбираючи спеціальні вправи-тести, можна визначити рівень функціонування окремих систем організму від яких безпосередньо залежить результат у фізичній вправі, а при включенні відповідних вправ в оздоровчі та

тренувальні заняття можна здійснювати безпосередній вплив на стимуляцію визначених систем, тим самим підвищуючи їх рівень функціонування, а значить і рівень здоров'я.

Під час розробки керівних документів з фізичного виховання, питанням наукового обґрунтування системи перевірки і оцінки надається першорядне значення, тому-що саме тут реалізуються усі методологічні, теоретичні аспекти проблеми. Разом з цим, саме обґрунтування перевірки і оцінки складається з цілого ряду проблем. До яких належать питання обґрунтування змісту засобів фізичного виховання, визначення структури перевірочних вправ, розробка нормативних вимог та критеріїв оцінки рівня фізичної підготовленості тих, хто навчається.

Вирішивши всі ці питання в рамках емпіричних досліджень не уявляється можливим, для цього вимагається комплексний підхід з широким залучанням наукових концепцій, який би дозволяв охопити всю сукупність проблем. Підходячи комплексно до рішення наданої проблеми необхідно враховувати теоретичні положення.

Системи соціального рівня завжди поліструктурні і поліфункціональні, а також включають в себе значну кількість компонентів об'єднаних в цілісну структуру вертикальними і горизонтальними зв'язками, а ефективність їх функціонування залежить від ефективності функціонування кожного з цих компонентів. Основним системоутворюючим фактором системи є мета, яка конкретизується в задачах. Для оцінки ступеня рішення кожної задачі використовуються різні критерії, які потім інтегруються в більш місткий загальний критерій, який показує ступінь досягнення кінцевої мети.

Для досягнення поставленої мети використовуються різні засоби, наведені в програмах з фізичного виховання, освоювані в різних формах фізичного виховання. Таким чином, розробка нової системи перевірки і оцінки нерозривно зв'язана з обґрунтуванням засобів фізичного виховання, основними з яких є фізичні вправи. Розробляючи структури і зміст таких вправ необхідно не тільки враховувати досвід минулого, а й прогнозувати динаміку зміни структури

професійної діяльності тих, хто навчається і сучасних вимог до їхньої фізичної підготовленості.

Всі вимоги вивчити практично неможливо, тому необхідно врахувати основні з них, особливо оперативно-тактичні. На наш погляд сучасні нормативи повинні бути базовими для підбору адекватних по навантаженню перевірочних вправ.

Особливе місце для обґрунтування системи перевірки і оцінки займають ті теоретичні концепції, які дозволяють пояснити, чому для вирішення конкретних задач використовуються ті чи інші засоби фізичного виховання, в чому їх прикладне значення і необхідність для професійної підготовки. Так в системі фізичного виховання в якості такої використовується теорія переносу фізичних якостей і рухових навичок, основні положення якої в теперішній час базуються на теорії функціональних систем.

Теорія функціональних систем П.К. Анохіна дозволяє розглядати біосоціальні функціональні системи як ієрархічні. В яких виділяються переважно три рівня:

- керівний (розумовий);
- виконавчий (русальна система);
- забезпечуючий (енергетична система).

Принцип ієрархічності систем завжди передбачає субординацію рівнів, тож є наявністю в них керуючого і підлеглість йому низьких. З педагогічною метою в якості ведучих рівнів виділяються своєрідні ведучі сфери: розумово-виконавча, розумово-енергетична і виконавчо-енергетична.

В кожному виді професійної або спортивної діяльності можливо виділити ведучий рівень, який в основі і визначає досягнення необхідного результату в даній діяльності, а також те, що кожний вид діяльності надає переважні вимоги до визначеного (відомого) рівня функціональних систем. Проте ці вимоги не залишаються стабільними, а змінюються і під впливом науково-технічного прогресу, який обумовлює зміни засобів виробництва і умов діяльності людини, перетинаються в структурній організації функціональних систем на новий ведучий рівень.

Проведений нами історичний аналіз розвитку засобів фізичного виховання дозволив виявити, що під впливом науково-технічного прогресу ведучі вимоги мають тенденцію зміщення з виконавчо-енергетичного рівня на розумово-виконавчий, не знижуючи вимог енергетичного рівня, оскільки саме енергетичний потенціал забезпечує стабільність функціонування керуючо-виконавчої сфери. Разом з тим було з'ясовано, що у значній кількості студентів рід діяльності проходить переважно у гіподинамічному режимі, що в свою чергу не дає необхідного тренувального впливу на функціональні можливості організму і веде до небажаних наслідків: підвищується захворюваність, знижується працездатність.

В цьому зв'язку засоби фізичного виховання необхідно підбирати не тільки з урахуванням переважного впливу на ведучі рівні функціональних систем, з метою їх випереджальної адаптації до адекватних навантажень навчальної діяльності, а також забезпечувати необхідний рівень рухової активності.

Проведений нами аналіз дозволив виявити, що більшість перевірочних вправ відповідають критерію прикладного значення, але не всі вправи відповідають критерію адекватності, тому як навантаження при їх виконанні не в повній мірі відповідають по напруженості і по тривалості фізичній і психічній підготовленості тих, хто навчається.

Наприклад, витривалість(загальна) основана на функції аеробної системи, що включає, в свою чергу, системи: серцево-судинну, дихальну, систему крові, тканевого дихання. У людей з низьким функціональним рівнем аеробної системи частіше зустрічається схильність до таких захворювань, як гіпертонія, атеросклероз, ніж у людей, які мають належний (нормативний) рівень.

Немає даних про те, що розвиток витривалості вище нормативного рівня веде до подальшого зниження захворюваності. Навпаки, високий рівень витривалості, що дозволяє успішно виступати в змаганнях на марафонські дистанції негативно впливає на стійкість не тільки до серцево-судинних захворювань, але й до хвороб опорно-рухового апарату, знижує потенціал імунітетної системи організму. Тим самим робить організм більш уразливим

до інфекційних, алергічних та інших хвороб (Ф.З. Меєрсон, 1976, Я.С. Вайнбаум, 1991).

Одною з переваг достатньо високої вимогливості існуючої системи перевірки і оцінки є наявність стрійної цілісної системи нормативних вимог побудованих за принципом спадкоємності і поступового наростання трудової вартості кожного більш високого ступеню. В той же час нормативи з фізичного виховання спортивної класифікації слабо взаємопов'язані, як між собою, так і з іншими компонентами нормативної системи в державі. Так, наприклад, порівняння доброї і відмінної оцінки з фізичного виховання до третього і другого спортивних розрядів з окремих видів спорту зводить на ні цінкову значимість державних нормативів і вони природно не виконують свого призначення по підняттю рівня тренуваності молоді на нову більш високу ступінь фізичної готовності. Тому особливу важність в наданій проблемі має обґрунтування поправок до нормативних вимог.

В методичному аспекті найбільшу важкість надає проблема обґрунтування системи критеріїв оцінки фізичної підготовленості. Звичайно критерієм називають вимоги, які визначають правила однозначного вибору засобів досягнення мети. Критерій неможливо обґрунтувати без розуміння кінцевої мети, а це передбачає чітку ув'язку мети фізичного виховання з вимогами професійної діяльності.

Цілісна система педагогічного контролю в управлінні процесом фізичного виховання передбачає в своїй структурі наявність двох основних критеріїв:

1) нормативів, які відображаються в фізичній підготовленості тих, хто навчається і забезпечують їх надійну професійну діяльність в умовах повсякденного життя;

2) інтегративних оцінок ефективності самого процесу фізичного виховання, які включають оцінку цілого ряду параметрів (стан навчально-матеріальної бази, якість проведення усіх форм фізичного виховання, використання часових ресурсів, відведених на фізичне виховання, методичну підготовленість керівників занять).

Критеріями, які визначають можливість включення тих чи інших показників в програму перевірки і оцінки, є їх інформативність і надійність.

Інформативність показника визначається тим, наскільки точно він відповідає оцінюваній якості чи властивості. Існує два основних шляхи підбору показників за критерієм інформативності. Перший шлях передбачає вибір показника на основі знання факторів, які визначають рівень виявлення даної властивості чи якості. Цей шлях може бути реалізовано далеко не завжди в силу недостатньої вивченості вказаних факторів. Другий шлях заснований на знаходженні статистично значимих зв'язків між показником і критерієм, який має достатньо наукове обґрунтування. У випадку, якщо зв'язок між якими з цих показників і критерієм є постійним і сильним, то є підставою розглядати цей показник як інформативний.

Надійність показників визначається відповідністю результатів їх використання реальним змінам в рівні тієї чи іншої якості чи властивості у тих, хто навчається в умовах кожного з видів контролю, а також стабільністю результатів, отриманих при багаторазовому використанні показник в одних тих самих умовах [3].

Безумовно основним критерієм ефективності функціонування будь-якої системи є кінцевий результат, виражений у відповідних оціночних показниках, проте ще не дозволяє зрозуміти за рахунок яких зусиль і засобів досягнутий.

Аналіз результатів фізичної підготовленості студентів, які вступили на перший курс НУК імені адмірала Макарова, фактично відповідає середньому рівню нормативних вимог державних тестів. Дослідження зміни вимог державних тестів дозволяють виявити дві тенденції в їх динаміці: перша тенденція виявляється в тому, що нормативні вимоги поступово ростуть; друга – в тому, що кількісний діапазон результатів на задовільну оцінку практично не змінюється, що значно підвищує можливість її отримання. В даному випадку значно порушена стимулююча функція нормативів.

Критерієм нормативу рухових якостей школярів і студентів повинна бути не порівняльна норма, яка основана на середніх стандартах, а належна, основана

на відповідності її високому рівню здоров'я, професійної та побутової працездатності [4].

Таким чином, проведений аналіз теоретичних і практичних аспектів вдосконалення системи перевірки і оцінки фізичної підготовленості школярів і студентів є свідомством про необхідність ретельної доробки всіх багато чисельних управлінських, організаційних, методологічних і практичних питань з позицій системного і комплексного підходів.

Попередня теоретична проробка цих аспектів в сукупності з наступною польовою апробацією основних положень нової системи перевірки і оцінки дозволить уникнути серйозних прорахунків, під час створення керівних документів з фізичного виховання.

Література

1. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту. – Київ, 2004 – 16 с.
2. Круцевич Т.Ю. Модельно-целевые характеристики физического состояния в системе программирования физкультурно-оздоровительных занятий с подростками. Наука в олимпийском спорте, 2002 – № 1 – с. 23 – 29.
3. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. 1997, Киев – с. 430.
4. Круцевич Т.Ю. Нормування фізичної підготовленості дітей, підлітків та юнацтва методом індексів. Спортивний вісник придніпров'я № 2, 2005 – с. 22 – 23.

Voronov V. M., Farionov V. M., Danilchuk I. P. Theoretical and practical aspects of perfection of system of verification and estimation of physical education

The historical, theoretical and practical aspects of perfection of the system of verification and estimation of norms of the state testing are analysed. Found out a failure to observe of stimulant functions of norms of their demand for the receipt of satisfactory estimation.

Key words: *aspect, component, doctrine, test, criterion, succession, dynamics, efficiency, stimuli.*